
วิชา ปรัชญาเบื้องต้น (000 205)

เรื่องแนวคิดนักปรัชญาตะวันออก
และ
แนวคิดนักปรัชญาตะวันตก

นำเสนอ
อาจารย์ผู้บรรยาย ผศ.ดร.เอนก ไยอินทร์

จัดทำโดย
น.ส.อมรรัตน์ จิตชัยภูมิ
รหัสนิสิต 6604504061

หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ประจำปีการศึกษา 2566 ภาคการศึกษาที่ 2

“ความรักสากลอันเท่าเทียมกัน
นั่นคือ บ่อเกิดของสันติสุขของ
โลก

ความรักที่แบ่งชั้นวรรณะนั้น คือ
บ่อเกิดความหายนะของโลก”
บทนิพนธ์เรื่อง ม่อจื๊อ บทที่ 16

ม่อจื๊อ(Mo Tzu)

ในสมัยโบราณ ชื่อเสียงของ ม่อจื๊อ หรือ
ม่อตี้ (Mo Ti) ผู้ก่อกำเนิดสำนัก
ปรัชญาม่อจื๊อ นั้น มีความสำคัญมากพอๆ
กับชื่อเสียงของขงจื๊อ คำสอนของม่อจื๊อ ก็
มีอิทธิพลไม่ด้อยไปกว่าคำสอนของขงจื๊อ
แต่อย่างใด

สิ่งที่แตกต่างไปจากนักปรัชญาคณอื่นๆ ที่
เราได้พิจารณามาแล้ว นั่น ก็คือ ม่อจื๊อนั้น
เป็นบุคคลที่มาจากชนชั้นที่ต่ำที่สุดของ
สังคม ผลงานอันสำคัญที่ม่อจื๊อสร้างขึ้น
นั่นคือ ปรัชญาที่ถือคติแห่งประโยชน์
ของชนส่วนใหญ่เป็นหลักสำคัญ จาก
หลักการอันนี้ ม่อจื๊อได้สร้างความคิดอัน
สมบูรณ์เกี่ยวกับสังคม รัฐ และศาสนาขึ้น

นักปรัชญาตะวันออก(ม่อจื๊อ ปรัชญาชาวจีน)

เขามีความคิดขัดแย้งกับการมีพิธีการอัน
หรูหราของระบบศักดินา เขาเป็นผู้
เผยแพร่คำสอนเรื่องความรักและเมตตา
ต่อบุคคลทั้งปวง ความคิดของเขาแต่ละ
อย่างทำให้สำนักปรัชญางจื๊อและ
ปรัชญาเต๋า มีความโดดเด่นเป็นอย่างยิ่ง
ม่อจื๊อได้ศึกษาอยู่กับผู้นับถือปรัชญา
ขงจื๊อ และได้ศึกษาคำสอนของขงจื๊อจาก
บุคคลเหล่านั้น แต่ต่อมาเขาพบว่า

พิธีการแบบศักดินานั้น เป็นเรื่องที่น่า
รำคาญและฟิธิพิถันเกินความจำเป็น พิธี
ฝังศพ เป็นพิธีที่ฟุ่มเฟือย เป็นการทำลาย
เศรษฐกิจของประชาชน ระยะเวลาของ
การไว้ทุกข์กินนานเกินไป ทำให้สูญเสีย
สวัสดิการของประชาชน เพราะฉะนั้น
ม่อจื๊อ จึงเลิกทั้งธรรมเนียมของราชวงศ์
โจว แล้วหันมารับเอาธรรมเนียมของ
ราชวงศ์เซี่ย

ม่อจื๊อ มีลักษณะอย่างหนึ่งที่คล้ายกันกับ
ขงจื๊อ คือสนใจในเรื่องการสร้างสังคม
แบบอุดมคติ เขาใช้ชีวิตของตนส่วนใหญ่
ไปในการเดินทางท่องเที่ยวไป เพื่อ
เผยแพร่ความคิดทางปรัชญาของเขาเรื่อง
การมีเมตตาจิตต่อมนุษย์ทั้งปวง และการ
ไม่รุกรานเบียดเบียนผู้ใด และม่อจื๊อ
ถึงแม้จะไม่ใช่นักคิดคนเดียวที่มองเห็น
ภัยอันตรายจากสงคราม

แต่เขาเป็นบุคคลคนเดียวที่ดำเนินการอัน
แน่อนเพื่อแก้ไขอันตรายของสงคราม
ม่อจื๊อดำเนินการสงครามที่เป็นฝ่ายรุกราน
และอันตรายของสงครามจากฝ่ายรุกราน
นั้น จะต้องแก้ด้วยวิธีการป้องกันที่มี
ประสิทธิภาพอย่างสูง เพราะฉะนั้น นอก
จากม่อจื๊อจะเป็นนักอุดมคติเผยแพร่
สนับสนุนความคิดเรื่องการมีความ
ปรารถนาอันดีงามต่อคนอื่น และมีการ
ต่อต้านสงครามโดยไม่ใช้อาวุธแล้ว เขา
ยังฝากความหวังไว้กับวิธีการ และการจัด
กำลังป้องกันต่อสู้ชนิดพิเศษขึ้น เนื่องจาก
พวกผู้นิยมปรัชญาม่อจื๊อนั้นส่วนใหญ่
เป็นพวกช่างฝีมือ เพราะฉะนั้นจึงเป็นผู้มี
ทั้งความรู้ในทางช่างเป็นอย่างดี และ
มีความชำนาญในการรบทางทหารเป็น
อย่างดีด้วย ยกตัวอย่างเช่น ม่อจื๊อเองได้
คิดค้นวิธีการป้องกันเมืองจากการโจมตี
ของข้าศึกที่ใช้บันไดมาพาดกำแพงเมือง
เข้ามา ซึ่งเป็นวิธีการตีเอาเมืองที่ คิว-ชู-
ปัน (Kung shu Pan) วิศวกร
และสถาปนิก คนแรกของจีน เป็นผู้คิด
ขึ้น

ม่อจื่อ

(Mo Tzu)

แนวความคิดของม่อจื่อเป็นปฏิกิริยาอย่างรุนแรงต่อแนวความคิดของขงจื้ออย่างเห็นได้ชัด ถึงแม้ว่าความต้องการที่เหมือนกันคือ เพื่อปรับปรุงให้สังคมดีขึ้น แต่ม่อจื่อไม่นิยมวิธีการของขงจื้อ โดยโจมตีว่า "เป็นวิธีการที่ไม่ได้ผลและเสียเวลา" ม่อจื่อเน้นถึง ประโยชน์และความใช้ได้ของขนบธรรมเนียมประเพณีมากกว่าจะต้องยึดถือตามขงจื้อทั้งหมด เชื่อในความเป็นไปของโลกหน้า สนับสนุนให้มนุษย์มีความรักซึ่งกันและกัน เขาเชื่อว่าความรักโดยไม่จำกัดเชื้อชาติ วรรณะ ชนชั้น หรือความยากคิมีจน ประณามการทำสงคราม

ความแตกต่างระหว่างแนวความคิดของขงจื้อกับม่อจื่อนี้ ทำให้ขงจื้อได้รับขนานนามว่า "เป็นนักประมวลขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีมาใช้" แต่ม่อจื่อเป็น "นักวิจารณ์ นักติชม" นอกจากนี้ม่อจื่อยังได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้นำความรู้ทางด้านตรรกศาสตร์เข้ามาใช้ในจีนเป็นคนแรก เกี่ยวกับตำแหน่งผู้ปกครองม่อจื่อมีความเห็นว่า "ผู้ปกครองควรได้ตำแหน่งเพราะความดีและความสามารถส่วนตัวมากกว่าได้มาโดยการสืบตำแหน่ง ถ้าผู้ปกครองไม่มีความสามารถก็ควรจะยกตำแหน่งนี้ให้ที่ปรึกษาจะดีกว่า"

นักปรัชญาตะวันตก (อิมมานูเอล คานท์ ปรัชญาชาวเยอรมัน)

อิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant) (22 เมษายน ค.ศ. พ.ศ. 2267 - 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2347) เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมัน จากแคว้นปรัสเซีย ได้รับการยกย่องโดยทั่วไปว่าเป็นนักคิดที่มีอิทธิพลมากที่สุดของยุโรป และเป็นนักปรัชญาคนสำคัญคนสุดท้ายของยุคแสงสว่าง เขาสร้างผลกระทบที่สำคัญไปถึงนักปรัชญาสายโรแมนติกและสายจิตนิยม ในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 19 งานของเขาเป็นจุดเริ่มต้นของ เฮเกิล

คานท์เป็นที่รู้จักเนื่องจากแนวคิดของเขา ที่เรียกว่าจิตนิยมอูตรวิสัย (transcendental idealism) ที่กล่าวว่ามนุษย์ใช้แนวคิดบางอย่างที่ติดตัวมาแต่กำเนิด (innate idea) ในการรับรู้ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัวในโลก เรารับรู้โลกโดยผ่านทางประสาทสัมผัสประกอบกับ มโนภาพที่ติดตัวมานี้ ดังนั้นเราจึงไม่สามารถล่วงรู้หรือเข้าใจใน "สรรพสิ่งที่แท้" ได้ ความรู้ต่อสรรพสิ่งที่เรามีนั้นจึงเป็นได้แค่เพียงภาพปรากฏ ที่เรารับรู้ได้ผ่านทางประสาทสัมผัสเท่านั้น

ญาณวิทยา (epistemology) หรือทฤษฎีความรู้ของคานท์นั้น เกิดขึ้นเพื่อแก้ความขัดแย้งระหว่างปรัชญาสายเหตุผลนิยมที่กล่าวว่า ความรู้สามารถสร้างขึ้นได้ไม่จำเป็นต้องใช้ประสบการณ์ กับปรัชญาสายประสบการณ์นิยมที่กล่าวว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่เรารู้มีที่มาจากประสบการณ์ คานท์ได้เชื่อมแนวคิดที่ขัดแย้งกันทั้งสอง ดังคำกล่าวที่เขาเองเปรียบเปรยว่าเป็นการปฏิวัติแบบโคเปอร์นิคัส (Copernical Revolution) โดยสรุปคร่าวๆ ได้เป็นประโยคขึ้นต้นของหนังสือ บทวิพากษ์ของการใช้เหตุผล (Critique of Pure Reason) ว่า "แม้ว่าความรู้ทั้งหมดที่เราจะมีจุดเริ่มต้นจากประสบการณ์ แต่นั่นมิได้หมายความว่า Critique of Pure Reason ยังได้นำเสนอเนื้อหาของหลักทางศีลธรรม (จริยศาสตร์)

ที่ยังคงมีอิทธิพลต่อแนวความคิดด้านจริยธรรมของโลกตะวันตกมาจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนอาจกล่าวได้ว่าเขาเป็นบิดาแห่งแนวคิดเรื่องสหประชาชาติ ดังที่ปรากฏในความเรียงว่าด้วยเรื่องสันติภาพถาวรของเขาได้เสนอให้มีการจัดตั้งองค์กรระหว่างประเทศขึ้นเพื่อยุติความขัดแย้งและความโหดร้ายของสงคราม กระทั่งสันนิบาตชาติและตามด้วยสหประชาชาติได้เกิดขึ้นจริงในปัจจุบันความรู้ทั้งหมดนั้นเกิดขึ้นมาจากการประสบการณ์"

เหตุผลนิยมของคานท์

เหตุผลนิยมของคานท์นี้ บางครั้งเรียกว่า **Rigorist** หมายถึงลัทธิที่ยึดมั่นในคุณธรรมหรือเหตุผลอย่างเคร่งครัดเคร่ง ในหนังสือบางเล่มใช้คำว่า **Moral Purism** หรือ **Formal Ethics** ลัทธิ **เหตุผลนิยม** นี้ตรงข้ามกับลัทธิ **สุขนิยม (Hedonism)** หรือนักปรัชญาบางท่านเรียกว่า รติบาท

สุขนิยม จะเน้นความสุขอันเกิดจากประสาทสัมผัส ส่วนเหตุผลนั้นจะตรงข้ามคือเน้นเหตุผลเป็นหลัก นักปรัชญาบางท่านให้นิยามของสุขนิยมว่าเป็นทฤษฎี "ความเพลิดเพลินเพื่อความเพลิดเพลิน" และนิยามเหตุผลนิยมว่าเป็นทฤษฎี "หน้าที่เพื่อหน้าที่"

เหตุผลนิยม ของคานท์เป็นหลักการที่อยู่ในกลุ่มของมโนธรรมที่มีเหตุผล คานท์ถือว่ามโนธรรมเป็นเหตุผลภาคปฏิบัติ เพราะบ่งบอกถึงกฎศีลธรรมในตัวเอง คานท์มีความคิดว่า หลักศีลธรรมนั้นสามารถรู้ได้เอง เป็นสิ่งที่มีความก่อนแล้ว ไม่ได้เกิดขึ้นมาภายหลังโดยอาศัยประสบการณ์ และเป็นแนวคิดที่มีประจักษ์พยานในตัวเอง ซึ่งเป็นไปในลักษณะเดียวกับจริยศาสตร์ของพุทธศาสนาที่ว่า "ตนนั้นแหละเป็นพยานแห่งตนว่าตนได้ทำดีหรือชั่ว" ดังนั้น ความลับจึงไม่มีในโลก เพราะแม้ว่าในป่าอันว่างจากคนอื่นก็ไม่ว่างจากตนคือ ยังมีตนอยู่ ตนนั้นแหละเป็นผู้รู้ผู้เห็น ความบริสุทธิ์หรือไม่บริสุทธิ์เป็นของเฉพาะตน คนอื่นไม่สามารถมาทำให้ตนบริสุทธิ์ได้ หลักการของเหตุผลของคาน์นี้มีบทบาทสำคัญต่อทฤษฎีทางศีลธรรมของคานท์ ทั้งนี้เพราะคานท์เชื่อว่า การใช้เหตุผลทางศีลธรรมของเราเป็นการใช้เหตุผลเพื่อตัดสินว่า เราควรจะทำปฏิบัติตนอย่างไรให้อยู่ในกรอบหรือกฎเกณฑ์ที่เป็นอุดมคติหรือกฎที่มีลักษณะสมบูรณ์ไม่มีเงื่อนไข คานท์กล่าวว่ากฎดังกล่าวนี้ไม่สามารถที่จะมาจากการประสบการณ์ได้แต่มาจาก "Idea of reason" ของเรา นั่นคือ "หลักจริยธรรมนั้น เราจะต้องถือเป็นข้อเท็จจริงแห่งเหตุผลอันบริสุทธิ์ ที่เรามีความสำนึกมาแต่เริ่มแรก และเป็นสิ่งแน่นอนอยู่เหนือความขัดแย้งใด ๆ ทั้งสิ้น" จากแนวความคิดทางเหตุผลนิยมนี้เอง ทำให้คานท์สรุปว่า "การพูดโกหกไม่เคยเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ถึงแม้ว่าจะมีใครบางคนต้องการจะฆ่าเพื่อนของคุณ" เช่น "การโกหกฆาตกรผู้ซึ่งกำลังตามล่าตัวเพื่อนเราอยู่ว่าเขาได้หลบอยู่ในบ้านของเราอาจนำมาซึ่งการฆาตกรรมได้"

จริยศาสตร์

แนวความคิด

ในด้านจริยศาสตร์นั้นคนต่างกล่าวว่า “จริยศาสตร์ คือ ความนึกในจริยธรรมหรือความสำนึกถึงความผูกพันทางศีลธรรมอันชวนให้นุษย์ประพฤติชอบต่อกัน” จากจริยพันธะนี้เองเราสามารถอธิบายได้ดังนี้ว่า

เราทุกคนมีจริยพันธะทางใจในอันที่จะต้องปฏิบัติตามธรรมะ เพราะว่าเรามีความสำนึกในศีลธรรมอันเป็นข้อเท็จจริงอันบริสุทธิ์ จริยพันธะนี้เกิดขึ้นมาเอง โดยที่ไม่ต้องได้รับการกระตุ้น เป็นกฎที่ไม่มีผู้ใดกำหนดขึ้น

แต่เป็นกฎธรรมชาติซึ่งต่างจากกิเลสตัณหา หรือความใคร่ความอยาก จริยพันธะเป็นสิ่งที่ลึกลับซ่อนเร้น และจริงจังกยิ่งกว่าประสบการณ์ต่าง ๆ ดังนั้นจึงสามารถแสดงออกมาในด้านคุณธรรมของตนเอง โดยอาศัยหลักศีลธรรมเท่านั้นเป็นกฎในการอธิบาย

Thank You.
